

Владимир Јаковљевић, *Ратни дневник 1914–1917*, приредио Слободан М. Живановић, Србски културни центар „Ђирилица”, Београд, 2022, 280 стр.

Ратни дневник капетана II класе Владимира Јаковљевића, командира 2. пешадијске чете, 4. батаљона, XI пука Шумадијске дивизије II позива, објављен је у Београду 2022. године, у издању *Србског културног центра „Ђирилица”*. Ратни дневник за период 1914–1917. приредио је пензионисани пешадијски пуковник Слободан М. Живановић. У уводном делу уредник даје опште информације о *Бележнику*, како је документ насловљен у изворном облику. Битно је напоменути да се ради о до сада необјављеном историјском извору, који по својој садржини има карактер дневника, мада у изворном облику није тако изричито насловљен. У једном од својих коментара приређивач запажа да је овај документ у својој основи радна бележница трупног официра, у овом случају командира пешадијске чете, вођена из дана у дан, што јој даје карактер дневничког записа. У уводном делу Живановић истиче доминантан војнички карактер Јаковљевићевог дневника, износећи своје утиске о садржини записа, али и

о аутору. Након увода уређивача, следе рецензије проф. др Милоја Пршића и књижевника Николе Девуре.

Главни део књиге сачињен је од четири поглавља, која обухватају по једну годину од 1914. закључно са 1917. годином. Прво поглавље главне целине обухвата 168 ратних дана 1914. године. У њему аутор започиње своје записе 18. јула 1914. и прати пут своје јединице на фронту у западној Србији и источној Босни, све до краја 1914. године. Из дневничких записа можемо сазнати да је чета капетана Јаковљевића учествовала у ратним операцијама српске војске у источној Босни, односно на правцу Вишеград – Хан Пијесак – Власеница. По повлачењу из источне Босне, тежиште операција преноси се у западну Србију. Чета капетана Јаковљевића у време Колубарске битке води одлучне борбе у ширем рејону Бајине Баште и Ужица. У тим борбама долази до великих губитака на обе зарађене стране, о чему аутор дневника пише. Као командир чете, Јаковљевић наводи и

негативне појаве у јединицама српске војске у том периоду, као што су пијанства и дезертерства, али истиче и јунаштва бројних старешина и војника у борби.

Друго поглавље чине дневнички записи о 363 ратна дана 1915. године. Почетак те године је, услед затишја у ратним операцијама, до којег је дошло након победа српске војске крајем 1914, био релативно миран. То је видљиво и у дневнику капетана Јаковљевића, који је почетком године боравио на одсуству. У наставку дневника аутор говори о активностима своје чете у периоду до пребацивања јединице у источну Србију, где ће је и затећи здружени напад Аустроугарске, Немачке и Бугарске војске на Србију, у јесен 1915. године. Кроз записе из дана у дан описују се борбе са бугарском војском, од околине Зајечара и Књажевца, где је на источном бојишту Јаковљевићева чета била примарно распоређена, преко Ниша и Лесковца, где учествује у српском противнападу, познатијем као Пусторечка битка. Чета се у даљим борбама против надирућих непријатељских снага повлачи преко Приштине и Метохије ка Црној Гори, одакле се са осталим јединицама српске војске пребацује преко северне Албаније у околину Љеша и Св.

Јована Медовског. У својим записима капетан Јаковљевић износи детаље у вези с прелазом преко Албаније, описујући тешке услове у којима је функционисала његова јединица, нарочито у погледу снабдевања храном. Дневнички записи за 1915. завршавају се евакуацијом српске војске са обала Албаније и транспортом капетана Јаковљевића и његове чете у Бизерту, где су, уз друге јединице српске војске, свечано дочекани.

У поглављу које се односи на 1916. годину и њених 366 ратних дана, дневнички записи се до 1. маја 1916. године баве боравком капетана Јаковљевића и његове чете у Тунису, где се један део српске војске налазио на опоравку и обуци. Поменутог датума чета се са својим командиром укрцала на брод за Солун и испловила преко Средоземља. У каснијем периоду 1916. године, дневнички записи прате боравак чете на Солунском фронту, пратећи свакодневне активности.

Четврто и последње поглавље главне целине дневника прати 199 ратних дана 1917. године. Највећи део записа односи се на боравак јединице на фронту и њене свакодневне активности, као и на различите доживљаје и занимања аутора. Дневнички записи завршавају се

18. јуна 1917. године. Накнадним ауторовим објашњењем у *Бележници* сазнајемо да је, 20. јуна 1917. године, капетан Јаковљевић доживео тешку повреду, приликом пада са коња. Након лечења на Солунском фронту, бива пребачен на даље лечење у Француску, одакле се враћа у ослобођену Србију, почетком новембра 1919. године, да би већ 11. новембра 1919. био демобилисан у чину капетана I класе.

Након садржине дневничких записа, Живановић наводи и поименични списак војника I чете, четвртог батаљона, допунског пука Шумадијске дивизије II позива из *Бележнице* капетана Јаковљевића. Сваки војник и подофицир пописан је под именом и презименом, редним бројем и чином који је носио. Такође, наведено је место и срез из којег долази, али и примедба. Приређивач је у прилогу додао и скениране странице оригиналног списка.

Након списка војника следи поговор Драгослава Драгана Мићића, који је изложио своје утиске о приређеном ратном дневнику и његовом значају. На крају, треба истаћи као значајан списак литературе коришћене од стране приређивача у критичи изворног текста дневника.

Дневник капетана II класе Владимира Јаковљевића, настао у периоду од 1914. до 1917. године, као историјски извор има вишеструки значај за проучавање српске војске у Првом светском рату, а нарочито њених пешадијских јединица. Кроз дневничке записе командира пешадијске чете, можемо се упознати са појединостима везаним за функционисање ове тактичке јединице српске војске у Великом рату. Пратећи ратни пут пешадијске чете, стичемо увид у њено функционисање у време интензивних борбених дејстава, утврђивања положаја, подизања логорских објеката, обуке, дообуке, али и одмора и слободних активности. Узевши у обзир да је капетан II класе Владимир Јаковљевић био резервни официр, његова заоставштина у виду дневничких записа истиче се и као извор првог реда за проучавање значаја резервних старешина српске војске у Првом светском рату.

Мора се запазити да је *Бележница* за капетана Јаковљевића као командира чете имала и практичан значај. У њој је водио личну евиденцију о задуженом наоружању чете, затим о опреми, храни, новцу, обући, одећи, бројном стању јединице, дисциплинским прекршајима војника, својим приходима и расходима,

као и неретким позајмицама које је давао војницима. Све ове информације немају увек исти значај за историчаре. Неке од њих могу се сматрати занимљивим, али у погледу историјске науке су готово бескорисне. С друге стране, значајан број дневничких записа може представљати драгоцен извор за читав спектар тема војне историје, као што су: морал у војсци, снабдевеност јединица, тактика пешадијских јединица итд.

На крају, треба рећи да је захваљујући ентузијазму приређивача Слободана М. Живановића

светлост угледао до сада непознат историјски извор. Његови коментари, засновани на дугом војничком искуству и литератури, читоцима разјашњавају поједине појмове, догађаје и појаве, карактеристичне за војну организацију и време у којем је дневник настао. Свакако, *Бележница* ће истраживачима у наредном периоду пружити значајне информације везане за многе теме из историје Србије у Првом светском рату.

потпоручник
Милош Чорбић, Ма